

Roll No.
 Subject Code : HVPE101
 Branch (Paper ID) : BSC MLS (A1105) / B. Tech (A 1105) / BSC-HMCT (A 1105) / B.Com (A 1105) / B.Pharma (A1105) / BCA (A1105)

Total No. of Pages: 04
 Time : 3 Hrs

Total No. Of Questions : 11
 Total Marks : 60

(Note: Please fill subject code and paper ID on OMR)

मानवी कदरों-कीमतों अਤੇ पेसावरी नैतिकता संਬंधी कौरस

मानव मूल्य और व्यवसायिक नैतिक शिक्षा में एक आधारभूत पाठ्यक्रम

A Foundation Course in Human Values and Professional Ethics

Note:

1. Each Question is given in all three languages (Punjabi, Hindi & English). Students are required to choose any ONE language throughout the exam.
2. This question paper contains three sections. **SECTION-A** contains Objective type questions, **SECTION-B** contains short type questions and **SECTION-C** contains descriptive type questions.
3. Attempt all questions.

भाग-ए

भाग-अ Section A

10x1

ਇਸ ਭਾਗ ਵਿਚ 10 ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ । ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ:

इस भाग में 10 वस्तुनिष्ठ प्रश्न हैं । सभी प्रश्नों का उत्तर देना अनिवार्य है ।

This section contains 10 objective type questions. Attempt all questions.

ਪ੍ਰਸ਼ਨ-1 (ੳ) ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ:

प्रश्न-1 अ रिक्त स्थान भरें:

Q1.a. Fill up the blanks:

- i. ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ-ਪਰਖ ਸਹਿਜ _____ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
 सहज _____ के आधार पर प्रस्तावों की जाँच होती है ।
 Verification of propositions takes place at the level of natural.....
- ii. ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ _____ ਦੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
 शरीर की क्रियाएँ केवल _____ और निर्वाह करना ही होती हैं ।
 The Body has the activities of and fulfilment only.
- iii. _____ ਦਾ ਅਰਥ ਸਾਰਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ।
 _____ का मतलब है सभी के साथ संबंध का भाव होना ।
means the feeling of being related to all.
- iv. ਜੀਵ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵੀ ਮੈਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾ _____ ਹੈ।
 जीव-अवस्था भी मैं और शरीर का _____ है ।
 The animal order isof Self and Body too.
- v. ਸਰਬਾਂਗੀ ਵਿਵਸਥਾ ਮਾਨਵ-ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਹੋਣ ਨਾਲ-ਨਾਲ _____ ਵੀ ਹੈ।
 समग्र प्रबंधन मानव-सहज होने के साथ-साथ _____ भी है ।
 Holistic management is human-friendly as well as.....

ਪ੍ਰਸ਼ਨ-1 (ਅ) ਸਹੀ/ਗਲਤ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ:

प्रश्न -१ ब सही/गलत भरे ।

Q1.b. Write True/ False:

- i. ਸਹਿਜ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਪੂਰਵ-ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।
 सहज-स्वीकृति पूर्व मान्यताओं पर निर्भर होती है ।
 Natural acceptance depends on the past conditionings.
- ii. ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੀ ਚੋਣ 'ਮੈਂ' ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਇਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ।
 "मैं" चयन करता है कि सुविधाओं का उपयोग करना है या दुरुपयोग करना है, और शरीर सिर्फ इसके अनुसार कार्यरत होता है ।
 Self chooses to use or misuse physical facilities and Body works accordingly.

- iii. ਕਿਸੇ ਵਿਵਸਥਾਪੂਰਣ ਸਮਾਜ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਨਹੀਂ।
ਸੰਗੀਤਮਯ ਸਮਾਜ ਦੇ ਲਿਏ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਮੇਂ ਸਮ੍ਰਫ਼ਿ ਕੀ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।
Prosperity in families is not desirable for any harmonious society.
- iv. ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਪਰਸਪਰ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਅਵਸਥਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ।
ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਮੇਂ ਸਭੀ ਝੁਕਾਝੁਕਾਓਂ ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧ ਮੇਂ ਹੇਂ ਔਰ ਮਾਨਵ-ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਝੁਕਾਓਂ ਪਰ ਵਿਜਯ ਪਾਨਾ ਹੋਤਾ ਹੈ।
All the units in nature are in mutual conflict, and human order has to master over them.
- v. ਮਾਨਵ ਵਿਚ ਸਹੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਰਬਭੌਮਿਕ ਮਾਨਵੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ।
ਮਾਨਵੀ ਮੇਂ ਸਹੀ ਸਮਝ ਕੇ ਬਿਨਾ ਸਾਰਵਭੌਮਿਕ ਮਾਨਵੀਯ ਵਯਵਸਥਾ ਕੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।
Universal human order is not possible without right understanding in human beings.

ਭਾਗ-ਅ ਭਾਗ -ਬ Section B 5x4

ਇਸ ਭਾਗ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ:

ਝੁਕਾਓਂ ਭਾਗ ਮੇਂ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੇਂ। ਸਭੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨੀ ਕਾ ਉੱਤਰ ਦੇਨਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ।

There are FIVE questions in this section. Attempt All questions.

- Q2. ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਤੇ ਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਆਪਣੇ ਉੱਤਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਉਦਾਹਰਣ ਵੀ ਦਿਉ।
ਸੰਖੇਪ ਮੇਂ ਸਮਝਾਝੁਕਾਓਂ ਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਔਰ ਮਾਨਵ ਮੂਲਯ ਮੇਂ ਕਯਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਸੇ ਅਪਨੇ ਉੱਤਰ ਕੋ ਪੁਸ਼ਟ ਕੀਝੁਕਾਓਂ।
Explain briefly how technology and human values are related. Give examples to support your answer.
- Q3. 'ਭੌਤਿਕ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀਮਿਤ ਅਤੇ ਵਕਤੀ ਹੈ'। ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 2 ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਕਰੋ।
'ਸੁਵਿਧਾਔਂ ਕੀ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾ ਸੀਮਿਤ ਔਰ ਸਾਮਯਿਕ ਹੈ' -ਕੋਝੁਕਾਓਂ ਦੋ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇਕਰ ਝੁਕਾਓਂ ਵਾਕਯ ਕੋ ਸਮਝਾਝੁਕਾਓਂ।
'The need for physical facilities is limited and temporary'- explain the meaning of this statement with any two examples.
- Q4. ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਨੀਅਤ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਵਿਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ? ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਅਕਸਰ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਗਲਤੀ ਕੀ ਹੈ?
ਸੰਬੰਧ ਮੇਂ ਮੂਲ ਚਾਹਨਾ ਔਰ ਜੀਨੇ ਕੀ ਯੋਗਯਤਾ ਮੇਂ ਕਯਾ ਅੰਤਰ ਹੈ? ਸਾਮਾਨਯ ਤੌਰ ਸੇ, ਹਮ ਸਭੀ ਲੋਗ ਕਯਾ ਗਲਤੀ ਕਰਤੇ ਰਹਤੇ ਹੇਂ?
What is the difference between intention and competence in relationship? What is the common mistake that all of us keep doing?
- Q5. ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਮੇਂ ਚਾਰ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਸੁਵਭਾਵ ਕੋ ਸੰਖੇਪ ਮੇਂ ਸਮਝਾਝੁਕਾਓਂ।
Briefly explain the natural characteristics of the four orders in nature.
- Q6. ਸਰਬੰਗੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਅਜੋਕੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਰਬੰਗੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।
ਸਮਝ ਤਕਨੀਕੀ ਕਾ ਕਯਾ ਅਰਥ ਹੈ? ਆਜਕਲ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕੁਝ ਤਕਨੀਕੀਯੋਂ ਕੇ ਬਾਰੇ ਬਤਾਝੁਕਾਓਂ ਜੋ ਕਿ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।
What do you mean by a holistic technology? Mention some of the technologies prevalent today that are not holistic.

ਇਸ ਭਾਗ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਫ਼ਸ ਭਾਗ ਮੈਂ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰ | ਸਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ |

There are FIVE questions in this section. Attempt ALL questions.

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 7. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਉ: ਪ੍ਰਸ਼ਨ 7. ਕਿਸੀ ਏਕ ਭਾਗ ਕਾ ਤੁਤਰ ਡੈਂ Q7. Attempt any one part:

- a. ਸਹੀ ਸਮਝ ਲਈ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਂ ਸਰੋਤ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਹਿਜ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਵਧੇਰੇ ਮੱਹਤਵਪੂਰਣ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਆਪਣੀ ਸਹਿਜ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਅਨੁਭਵ ਸਾਂਝੇ ਕਰੋ।
ਸਹੀ ਸਮਝ ਕੇ ਲਿਏ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਤਾਕ ਆਤਾ ਹੈ , ਤਸੇ ਜਾਂਚਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਅਪਨੀ ਸਹਜ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਆਧਾਰ ਹੀ ਕਯੋਂ ਜਰੂਰੀ ਹੈ, ਕੋਫ਼ੀ ਬਾਹਰੀ ਸ੍ਰੋਤ ਕਾ ਆਧਾਰ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ? ਅਪਨੀ ਸਹਜ-ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕੋਫ਼ੀ 3 ਨਿਰੀਕ੍ਸ਼ਣ ਬਤਾਫ਼ਏ।
Why is it important to verify any proposition for right understanding on the basis of natural acceptance, and not on the basis of any external source? Write down any three observations about your natural acceptance.
- b. ਇਸ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚਾਰ, ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਕਿਸੇ ਦੋ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਉ। ਇਹਨਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਣਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਉ।
ਫ਼ਸ ਪਾਠਯਕ੍ਰਮ ਕੇ ਪੜਚਾਤ ਅਪਨੇ ਵਿਚਾਰ, ਅਪਨੇ ਵਯਵਹਾਰ ਔਰ ਅਪਨੇ ਕਾਰਯ ਮੈਂ ਆਨੇ ਵਾਲੇ 2-2 ਪਰਿਵਰਤਨ ਲਿਖਿਏ | ਸੰਖੇਪ ਮੈਂ ਬਤਾਫ਼ਏ ਕੀ ਏ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਿਸ ਕਾਰਣ ਸੇ ਹੁਏ ਹੁੰ |
List down any two changes that you could see in your thought, your behaviour and your work after undergoing this course. Briefly explain what made those changes happen.

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 8. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਉ: ਪ੍ਰਸ਼ਨ 8. ਕਿਸੀ ਏਕ ਭਾਗ ਕਾ ਤੁਤਰ ਡੈਂ Q8. Attempt any one part:

- a. ਮੈਂ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ, ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ 'ਮੈਂ-ਸਰੀਰ' ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਵਖਰੇਵਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਦੀਆਂ ਦੋ-ਦੋ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿਉ।
"ਮੈਂ" ਮੈਂ ਚਲ ਰਹੀ ਕ੍ਰਿਯਾਏਂ , "ਸਰੀਰ" ਮੈਂ ਚਲ ਰਹੀ ਕ੍ਰਿਯਾਏਂ ਔਰ "ਮੈਂ-ਸਰੀਰ" ਦੋਨੋਂ ਕੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਸੇ ਚਲਤੀ ਹੁਫ਼ੀ ਕ੍ਰਿਯਾਏਂ ਮੈਂ ਅੰਤਰ ਕੋ ਸਮਝਾਫ਼ਏ | ਪ੍ਰਤਯੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾਏਂ ਕੇ 2-2 ਤੁਦਾਹਰਣ ਭੀ ਡੀਯਿਏ |
Distinguish between the activities going on in the Self, going on in the Body, and involving both the Self and the Body. Give two examples of each.
- b. ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਸੇ ਦਸ ਇਛਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ। ਇਹ ਇਛਾਵਾਂ ਮੈਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ?
ਆਪ ਅਪਨੀ ਕੋਫ਼ੀ 10 ਫ਼ਚਛਾਏਂ ਕੀ ਸੂਚੀ ਬਨਾਫ਼ਏ | ਫ਼ਨਮੇ ਸੇ ਹਰ ਏਕ ਫ਼ਚਛਾ ਕਿਸ ਤਰਹ ਸੇ ਮੈਂ (ਸਵਯੰ) ਸੇ ਜੁਫ਼ੀ ਹੁਫ਼ੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਰੀਰ ਸੇ ਜੁਫ਼ੀ ਹੁਫ਼ੀ ਹੈ ਯਹ ਭੀ ਸਮਝਾਫ਼ਏ |
Make a list of any ten desires of yours. Explain how each of the desire is related to the Self or the Body.

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਉ: ਪ੍ਰਸ਼ਨ 9. ਕਿਸੀ ਏਕ ਭਾਗ ਕਾ ਤੁਤਰ ਡੈਂ Q9. Attempt any one part:

- a. ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਮਾਨਵੀ ਉਦੱਮ ਦੇ ਪੰਜ ਆਯਾਮਾਂ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਹਿਤ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
ਸਮਾਜ ਮੈਂ ਮਾਨਵ ਕੇ ਪ੍ਰਯਾਸ ਕੇ ਪਾਂਚ ਆਯਾਮੋਂ ਕੋ ਸੰਖੇਪ ਮੈਂ ਸਮਝਾਫ਼ਏ | ਹਰ ਏਕ ਆਯਾਮ ਕੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਭੀ ਕੀਯਿਏ |
Briefly explain the five dimensions of human endeavour in society, defining each term.

- b. ਆਪਣੇ ਮੁਹੱਲੇ, ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਕੇਸ-ਅਧਿਐਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਿਹਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਹਰੇਕ ਵਸਨੀਕ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਸਿਹਤ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੁਝਾਅ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ।

गांव या शहर के किसी एक मोहल्ले का उदाहरण लेते हैं। अगर आपको इस मोहल्ले का स्वास्थ्य प्रबंधक बनाया जाता है तो आप इस इलाके के प्रत्येक मानव के स्वास्थ्य को कैसे सुनिश्चित करेंगे, क्रमबद्ध तरीके से सुझाए।

Take the case of a village or a colony in a city. Suggest steps you would take as a health-in charge of the area to ensure proper health of every individual in the area.

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 10. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਉ: ਪ੍ਰਸ਼ਨ 10. ਕਿਸੀ ਏਕ ਭਾਗ ਕਾ ਤੁਤਰ ਦੈਂ **Q10. Attempt any one part:**

- a. ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿਚ ਅੰਤਰ-ਸੰਬੰਧਿਤਾ ਤੇ ਪਰਸਪਰਪੂਰਕਤਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਹਰੇਕ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਣ ਸਹਿਤ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

प्रकृति में आपसी संबंध और परस्पर पूरकता से आप क्या समझते हैं? हर एक अवस्था के उदाहरण देते हुए समझाइए।

What do you mean by interconnectedness and mutual fulfilment in nature? Explain with examples for each order.

- b. ਉਤਪਾਦਨ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ? ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿਉ।

उत्पादन की गतिविधियां प्रकृति के सारी अवस्थाओं को कैसे पुष्ट कर सकती हैं? अपने परीक्षण के आधार पर कोई चार उदाहरण दीजिए।

Explain how production activities can be enriching to all the orders of nature. Give any four examples based on your observation.

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਉ: ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11. ਕਿਸੀ ਏਕ ਭਾਗ ਕਾ ਤੁਤਰ ਦੈਂ **Q11. Attempt any one part:**

- a. ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਾਨਵੀ ਆਚਰਣ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਇਹ ਸਰਬਭੌਮਿਕ ਮਾਨਵੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ?

मानवीय-आचरण में निश्चितता से क्या अर्थ है? इसका सार्वभौम मानव व्यवस्था से क्या संबंध है?

What do you mean by definitiveness of ethical human conduct? How does that relate to the universal human order?

- b. ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀਆਂ ਕਿਸੇ ਤਿੰਨ ਬੁਨਿਆਦੀ ਦੁਬਿਧਾਵਾਂ ਤੇ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਉ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿਉਗੇ?

अपने चारों ओर विश्व के प्रति प्रचलित अवधारणाओं का परीक्षण करते हुए इनमें से कोई 3 अंतर्विरोधों को लिखिए। आप इन अंतर्विरोधों को कैसे जड़ से सुधार सकते हैं?

Mention any three inherent contradictions and dilemmas that you can observe in the prevailing worldview around you. How do you propose to resolve them?